

ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ
ΓΚΑΡΣΙΑ
ΜΑΡΚΕΣ

ΜΑΡΙΟ
ΒΑΡΓΑΣ
ΓΙΟΣΑ

Ένας διάλογος για το
λατινοαμερικάνικο
μυθιστόρημα

ΔΥΟ ΜΟΝΑΞΙΕΣ
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΜΑΡΙΑ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

ΔΥΟ ΜΟΝΑΞΙΕΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Δύο μοναξιές**

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: Dos soledades

Από τις Εκδόσεις Penguin Random House Grupo Editorial, Βαρκελώνης 2017

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ: Gabriel García Márquez, Mario Vargas Llosa

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Μαρία Παλαιολόγου

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Ελένη Γεωργοστάθη

ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Θάνος Κακολύρης

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Βάσω Βύρρα

© Gabriel García Márquez and Heirs of Gabriel García Márquez & Mario Vargas Llosa, 2017

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2023

Πρώτη έκδοση: Ιανουάριος 2023

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-4659-2

Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-4660-8

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

Από το 1979

Έδρα:

Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση

Βιβλιοπωλείο:

Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα

Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Publishers since 1979

Head Office:

121, Tatoiu Str., 144 52 Metamorfossi, Greece

Bookstore:

13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece

Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550

e-mail: info@psychogios.gr

www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

**ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ
ΓΚΑΡΣΙΑ
ΜΑΡΚΕΣ**

**ΜΑΡΙΟ
ΒΑΡΓΑΣ
ΓΙΟΣΑ**

ΔΥΟ ΜΟΝΑΞΙΕΣ
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΜΑΡΙΑ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<i>Ανακτημένες λέξεις, Χουάν Γκαμπριέλ Βάσκες</i>	9
<i>Μια φορά και ποτέ πια, Λουίς Ροδρίγκες Παστόρ</i> . . .	19
<i>Προλεγόμενα, Χοσέ Μιγκέλ Οβιέδο</i>	29
Το μυθιστόρημα στη Λατινική Αμερική. Διάλογος μεταξύ του Μάριο Βάργας Γιόσα και του Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες.	35
Πρώτο μέρος	37
Δεύτερο μέρος	73
Μαρτυρίες	109
Πάνε χρόνια κι εγώ δεν το ξεχνάω, <i>Αμπελάρδο Σάντσεζ Λεόν</i>	111
Ζωή και λογοτεχνία, <i>Αμπελάρδο Οκέντο</i>	115
Συνάντηση του Μάριο Βάργας Γιόσα και του Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες, <i>Ρικάρδο Γκονσάλες Βιχίλ</i>	118
Ο Γκαρσία Μάρκες από τον Βάργας Γιόσα.	122

Συνεντεύξεις	133
Γκαρσία Μάρκες: «Σφουρηλατούμε το Μεγάλο Μυθιστόρημα της Λατινικής Αμερικής».....	135
Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες. Το μυστικό του: η ειλικρίνεια	144
Φωτογραφίες.....	155

Ανακτημένες λέξεις

Έχουν περάσει πενήντα δύο χρόνια από τότε που ο Βάργας Γιόσα και ο Γκαρσία Μάρκες, δυο Λατινοαμερικάνοι μυθιστοριογράφοι ακόμη νέοι, έκαναν στη Λίμα αυτή την πολύ παράξενη συζήτηση που πρόκειται να διαβάσει ο αναγνώστης. Είναι πολύ παράξενη διότι σ' αυτή δεν υπάρχει καμιά σημαντική λέξη που να μην έχει υποστεί δραματικό μετασχηματισμό μετά απ' όλον αυτόν τον καιρό. Ο τίτλος της συζήτησης, *Το μυθιστόρημα στη Λατινική Αμερική*, μοιάζει άκακος, απλός, περιγραφά δηλωτικός, αλλά αμέσως καταλαβαίνουμε πως ούτε το μυθιστόρημα ούτε η Λατινική Αμερική ούτε, πολύ περισσότερο, το λατινοαμερικάνικο μυθιστόρημα είναι αυτά για τα οποία μίλησαν ο Βάργας Γιόσα και ο Γκαρσία Μάρκες τον Σεπτέμβριο του 1967. Κι αυτό επειδή, δώστε προσοχή παρακαλώ, αυτό που συνέβη στην πραγματικότητα είναι ο Βάργας Γιόσα και ο Γκαρσία Μάρκες: Διότι αυτός ο μισός αιώνας είναι η εποχή της επιτυχίας και της επίδραση του *Εκατό χρόνια μοναξιά*, της θηριώδους φιλοδοξίας του *Συζήτηση στον καθεδρικό ναό*, των θαυμαστών έργων της παράδοσής μας που είναι το *Χρονικό ενός προαναγγελέντος θανάτου* και το *La guerra del fin del mundo* [Ο πόλεμος της συντέλειας του κόσμου]· διότι αυτός ο μισός αιώνας είναι επίσης εποχή μετασχηματισμών του πολιτικού μας κόσμου (από την υπόθεση Παδίγια* και

---

* Η υπόθεση Παδίγια διέρρηξε οριστικά τη σχέση πολλών Λατι-

τον Πινοτσέτ ως τον φουχιμορισμό* και τη μακροημέρευση του Φιντέλ Κάστρο) και σε όλους τους ήταν παρόντες αυτοί οι δυο μυθιστοριογράφοι. Ο Μπόρχες, ο οποίος αναφέρεται συχνά σ' αυτή τη συζήτηση, όρισε για πάντα την ιδέα στο *Πιερ Μενάρ*, συγγραφέας του *Δον Κιχώτη*: το πέραςμα του χρόνου –κι αυτή η παράξενη ενσάρκωση του χρόνου που είναι τα βιβλία τα οποία γράφουμε– αλλάζει τις λέξεις.

Αυτός είναι ένας από τους πιο εποικοδομητικούς τρόπους να διαβάσει κανείς ετούτη τη συζήτηση. Για μας, τους Λατινοαμερικάνους αναγνώστες και συγγραφείς, οι λέξεις που χρησιμοποιούνταν το 1967 για να εξηγήσουν την ιστορική στιγμή δεν υπάρχουν πια: Καταστράφηκαν και επανεφευρέθηκαν με τα χρόνια και σήμερα δεν τις χρησιμοποιούμε όπως τις χρησιμοποιούσαν εκείνοι. Μια και γίνεται λόγος για τη μοναξιά ως θεματική των βιβλίων τους, τον Γκαρσία Μάρκες τον τρομάζει πως αυτό θα θεωρηθεί υπερβολικά «μεταφυσικό» και, ως εκ τούτου, «αντιδραστικό»**· όταν ο Βάργκας Γιόσα μιλάει για την «ευθύνη» του

νοαμερικάνων αλλά και Ευρωπαίων διανοουμένων με την κουβανική επανάσταση. Ο Ερμπέρτο Παδίγια (Herberto Padilla), Κουβανός ποιητής, συνελήφθη το 1971, ύστερα από την ανάγνωση σε κοινό αποσπασμάτων του βιβλίου του *Provocaciones* [Προκλήσεις], με την κατηγορία της πρόκλησης υπονομευτικών ενεργειών εναντίον της κυβέρνησης. Μετά από τριάντα οκτώ μέρες φυλάκισης, παρουσιάστηκε στην Ένωση Συγγραφέων και διάβασε μια «αυτοκριτική», με την οποία δήλωνε μετάνοια για όλα όσα έγραψε στη ζωή του. (Σ.π.Μ.)

* Πολιτικό ρεύμα υποστήριξης στο πρόσωπο του καταδικασμένου για παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, διαφθορά και κατάχρηση εξουσίας μεταξύ άλλων πρώην προέδρου του Περού Αλμπέρτο Φουχιμόρι και της κόρης του. (Σ.π.Μ.)

** Στην πολιτική, αντιδραστισμός αποκαλείται ο δεξιός ριζοσπαστι-

συγγραφέα ή όταν διαφωνεί για το επίπεδο «στράτευσης» διαφόρων μυθιστορημάτων του συνομιλητή του, νιώθουμε και διαισθανόμαστε την ένταση με την οποία ο ταραγμένος πολιτικός κόσμος βάραινε πάνω τους. Και η λογοτεχνική πραγματικότητα ήταν επίσης διαφορετική. Προσπαθώντας να εντοπίσει και να περιγράψει τον βαθύ νεωτερισμό του *Εκατό χρόνια μοναξιά* –προσπαθώντας, σαν να λέμε, να καρφισώσει την κίτρινη πεταλούδα–, ο Βάργας Γιόσα μιλάει πρώτα για τον ρεαλισμό, ύστερα για απίθανα ή ποιητικά επεισόδια, μετά για το ενδεχόμενο να πρόκειται κατά βάθος για ένα βιβλίο φαντασίας. Ο Γκαρσία Μάρκες απαντά διεκδικώντας τη συνθήκη του ως ρεαλιστή συγγραφέα, ισχυριζόμενος πως αυτή η φαντασία είναι εν μέρει αδιαχώριστη από τη λατινοαμερικάνικη πραγματικότητα και υπαινισσόμενος, με θαυμαστή διορατικότητα, πως αυτή η πραγματικότητα μπορεί να δώσει κάτι καινούργιο στην παγκόσμια λογοτεχνία. Στην κουβέντα όμως υπάρχει ως κενό, κάτι που νιώθουμε ως κενό, διότι ποτέ, σε καμία μορφή, δεν εμφανίζεται η έκφραση που περιμένει ο αναγνώστης, η έκφραση που αιωρείται στην ατμόσφαιρα, αλλά που κανείς δεν έχει ανακαλύψει ακόμη: *μαγικός ρεαλισμός*. Ναι, ίσως να είναι αυτό που συμβαίνει με ετούτο τον διάλογο: Εκείνη τη χρονιά, το 1967, ο κόσμος ήταν τόσο πρόσφατος που τα πράγματα δεν είχαν ακόμη όνομα.

Ωστόσο, υπάρχει ένα που άρχισε να αποκτά όνομα: ένα όνομα αμφιλεγόμενο στην αρχή, αλλά που με τον καιρό άρχισε να εγκαθίσταται στο πνευματικό μας τοπίο. Ο Βάργας Γιόσα το προφέρει μία και μοναδική φορά: Ρωτά τον

σμός, η επιστροφή σε μια προηγούμενη κοινωνική κατάσταση. (Στ.Μ.)

Γκαρσία Μάρκες τι σκέφτεται για το *μπουμ* του λατινοαμερικάνικου μυθιστορήματος. Το *μπουμ*, βεβαίως, δεν ήταν τότε αυτό που είναι σήμερα και ένα από τα θαυμαστά σημεία αυτού του διαλόγου είναι πως συλλαμβάνει τους συντελεστές του τη στιγμή που το φαινόμενο αρχίζει να αποκτά σχήμα. Ακόμα και σήμερα οι αναγνώστες του λατινοαμερικάνικου μυθιστορήματος διαφωνούμε επί μακρόν για τη στιγμή που άρχισαν όλα. Πότε έγινε; Με το βραβείο *Biblioteca Breve* που κέρδισε το *Η πόλη και τα σκυλιά* το 1962; Με την αναπάντεχη αναγνωστική επιτυχία του *Εκατό χρόνια μοναξιά*; Όπως και να έχουν τα πράγματα, αυτή η συζήτηση στη Λίμα είναι ένα είδος επιβεβαίωσης του φαινομένου. Οι τέσσερις καρέκλες του *μπουμ*, σύμφωνα με την ανέμελη αλλά πολύ σοβαρή ταξινόμηση του Χοσέ Ντονόσο, χρόνια μετά, ήταν κατελιμμένες από τους δύο που μιλούν εδώ, τον Κορτάσαρ και τον Φουέντες· θα τους ακολουθούσαν ο Μπόρχες, ο Ονέτι και ο Ρούλφο. (Ο Ονέτι θα έλεγε σε μια συνέντευξη: «Με παρέσυρε το *μπουμ*».) Η μυθοπλασία του 20ού αιώνα δε θα ήταν ποτέ η ίδια μετά το ισοπεδωτικό πέραςμα αυτών των ονομάτων και γ' αυτό υπάρχει κάτι συγκινητικό στο να παρακολουθείς τον Γκαρσία Μάρκες και τον Βάργας Γιόσα να μιλούν γ' αυτό που τους συμβαίνει με ζέση και κάποια έκπληξη, σαν νεαροί πτεροδάκτυλοι που αναρωτιούνται τι διάβολο είναι η εξέλιξη. Να μιλάνε για το *Εκατό χρόνια μοναξιά*, ένα βιβλίο καινούργιο, που βρίσκεται ακόμη στον πάγκο με τις νέες κυκλοφορίες; Πόσο παράξενο μας φαίνεται αυτό! Και πόσο συναρπαστικό είναι να παρακολουθείς τον Βάργας Γιόσα να σχολιάζει το βιβλίο του συναδέλφου του υπερθεματίζοντας, αυτοσχεδιάζοντας μια τόσο διεισδυτι-

κή και διαυγή κριτική ώστε το *Historia de un deicidio* [Ιστορία μιας θεοκτονίας], η μελέτη που δημοσίευσε τέσσερα χρόνια μετά, να μοιάζει απλώς εμπάθυνη ή διεύρυνση των απόψεων που εξέθεσε στη Λίμα.

Εδώ βρίσκεται αυτός ο Βάργας Γιόσα: ο συγγραφέας-κριτικός, ο κάτοχος μιας οξύτατης συνείδησης του επαγγέλματός του, πάντα με το νυστέρι στο χέρι. Δίπλα του, ο Γκαρσία Μάρκες καταβάλλει μεγάλες προσπάθειες να υπερασπιστεί την εικόνα του ενστικτώδους, σχεδόν πρωτόγονου, αφηγητή, του αλλεργικού στη θεωρία, που εξηγεί κάκιστα τον εαυτό του ή τα βιβλία του. Ασφαλώς, δεν είναι έτσι: Ο Γκαρσία Μάρκες ήξερε πολύ καλά ποια ήταν η χρησιμότητα του κάθε κλειδιού στο βαλιτσάκι με τα εργαλεία του. Και γνώριζε πολύ καλά, όπως κάθε μεγάλος μυθιστοριογράφος, την τέχνη της ανάγνωσης: Τα λόγια που αφιερώνει εδώ στην επίδραση του Γουίλιαμ Φόκνερ ή στην παρουσία του στο νέο λατινοαμερικάνικο μυθιστόρημα έχουν την ίδια αξία με οποιαδήποτε διατριβή εκατοντάδων σελίδων. Εντούτοις, ο διάλογος είναι επίσης το ανέβασμα στη σκηνή δυο αντιθετικών τρόπων κατανόησης της δουλειάς του μυθιστοριογράφου· και δεδομένου του ότι η ποιητική είναι ένα από τα πρόσωπα που υιοθετεί το ταμπεραμέντο, ο αναγνώστης θα βρεθεί επίσης απέναντι σε μια ολοφάνερη αντίθεση. Από τη μια μεριά, η διανοητική γενναιοδωρία του Βάργας Γιόσα, που είναι διατεθειμένος να παίξει τον ρόλο αυτού που ρωτά και να παραχωρήσει τον πρωταγωνιστικό ρόλο στον Γκαρσία Μάρκες, παρότι στη βαλίτσα του υπάρχει ακόμη ξεστό το βραβείο Rómulo Gallegos. Και, από την άλλη, η συστολή του Γκαρσία Μάρκες, που εμφανίζεται με τον παγιωμένο τρόπο των ευρημάτων (*boutades*), των κο-

φτών επιγραμματικών φράσεων και των φαινομενικά άσκοπων υπερβολών. Όταν ο Γκαρσία Μάρκες διαβεβαιώνει, για παράδειγμα, πως όταν ήταν παιδί είχε ήδη έτοιμη την πρώτη παράγραφο του *Εκατό χρόνια μοναξιά*, ολόιδια όπως εμφανίζεται στο βιβλίο, ξέρουμε πως λέει ψέματα. Αυτό το ψέμα όμως είναι μια επέκταση της ίδιας του της αφηγηματικής απληστίας, που θέλει ήδη να χτίσει –επιμελώς– τον θρύλο του.

Το μυθιστόρημα στη Λατινική Αμερική ήταν αρκετά χρόνια εκτός κυκλοφορίας. Το έβρισκε κανείς σε πειρατικές εκδόσεις αμφίβολης ποιότητας και στη μαύρη αγορά. Εγώ υπήρξα ένας από τους ενόχους που επωφελήθηκαν από αυτή την κατάσταση: Ήμουν είκοσι ενός και είχα μονάχα μία εμμονή, να μάθω να γράφω μυθιστορήματα, όταν ένας βιβλιοπώλης στην Μπογκοτά, που δούλευε με σπάνιες εκδόσεις, μου μίλησε γι' αυτό το βιβλίο και μου είπε, εν είδει χρησμού, πως μέσα του υπήρχαν περισσότερα πολύτιμα μαθήματα για το επάγγελμα του μυθιστοριογράφου απ' ό,τι σε οποιαδήποτε σχολή λογοτεχνίας. Μου είπε πως το βιβλίο δεν υπήρχε: μπροστά στην απελπισία μου, προσφέρθηκε να μου φωτοτυπήσει τη δική του έκδοση. Οποιοσδήποτε είχε την τάση να καταβροχθίζει βιβλία στα είκοσι καταλαβαίνει πως δέχτηκα την προσφορά του, αφού κανείς δεν ξέρει ποτέ από πού θα ξεφυτρώσουν οι αποκαλύψεις που μπορούν να τον μεταμορφώσουν σ' αυτό που θέλει να γίνει και η μοναδική λύση είναι να ακολουθήσεις όλα τα σημάδια, να εξαντλήσεις όλες τις πιθανότητες. Τώρα, ένα τέταρτο του αιώνα κατόπιν, έχω τη μύχια ικανοποίηση να παρουσιάσω αυτές τις ανακτημένες λέξεις, αυτές τις λέξεις που εμφανίζονται πια σαν να έχουν διασω-

θεί από κάποιο ναυάγιο, και το κάνω με τη βεβαιότητα πως θα είναι τόσο διαφωτιστικές και διεγερτικές για κάποιον αναγνώστη –ή ίσως για κάποιον μελλοντικό μυθιστοριογράφο– όσο υπήρξαν τότε για μένα.

Χουάν Γκαμπριέλ Βάσκες
Μάιος 2019

Μια φορά και ποτέ πια

Απέμεναν εκατόν σαράντα ώρες. Το δωμάτιο της κλινικής της οδού Χερβάσιο Σαντιγιάνα στο οποίο η Πατρίσια θα έφευγε στη ζωή τον Γκονσάλο Γκαμπριέλ παρέμεινε κλεισμένο, ακόμα κι όταν το σχέδιο ήταν να γεννηθεί το μωρό στο Λονδίνο. Εκείνο το μεσημέρι ο πατέρας του φορούσε ένα άψογο μαύρο καινούργιο κοστούμι και γραβάτα, λευκό πουκάμισο, τα σπαστά μαλλιά ήταν καλοχτενισμένα, καθώς διήνυε το τελευταίο τμήμα των δεκατριών χιλιομέτρων που χώριζαν την οδό Κασιμίρο Ουγιόα από το Εθνικό Πολυτεχνείο. Καθόταν στο πίσω κάθισμα του αυτοκινήτου, κοιτάζοντας τις σημειώσεις του, όταν είδε με την άκρη του ματιού του την πόρτα της εφημερίδας *La Crónica*, στη λεωφόρο Τάκνα, και σκέφτηκε: «Εδώ».

Εκείνη την Τρίτη το πτώμα της Τάνια της αντάρτισσας εξακολουθούσε να αποσυντίθεται μέσα στα νερά του ποταμού Μασικουρί, ενώ οι χρωματιστές πετρούλες που είχε μαζέψει στη γαλάζια τσάντα της σκορπίζονταν εδώ κι εκεί, και από τα βολιβιανά ερείπια ο Ερνέστο Γκεβέρα έγγραφε με κοφτή ανάσα και διατηρώντας την πίστη του στο ημερολόγιό του: «Η μέρα πέρασε δίχως τίποτα το καινούργιο», αλλά το καινούργιο ήταν ότι του απέμεναν τριάντα δύο μέρες ζωής. Στη Στοκχόλμη, η Σουηδική Ακαδημία διαβουλευόταν για να δώσει το βραβείο Νομπέλ Λογοτεχνίας για πρώτη φορά σε Λατινοαμερικάνο συγγραφέα, έναν συγγραφέα από τη Γουατεμάλα, που όταν ήταν

νέος και άγνωστος διέκοψε τη συγγραφή του μυθιστορηματός του *Malevolge* για να πάει ως ακροατής στην τάξη του Πολ Ριβέ, στο Πανεπιστήμιο του Παρισιού, ο οποίος παρέδιδε ένα μάθημα για τον πολιτισμό των Μάγια και που, βλέποντάς τον, διέκοψε την παράδοση, τον παρατήρησε, τον άγγιξε και είπε: «Είναι η πρώτη φορά στη ζωή μου που βλέπω αυθεντικό Μάγια». Ύστερα ο συγγραφέας από τη Γουατεμάλα έφυγε για να συνεχίσει να γράφει εκείνο το μυθιστόρημα που τελικά θα είχε τίτλο *Ο κύριος Πρόεδρος*. Στο Μπουένος Άιρες προετοιμαζόταν ένας γάμος στον οποίο θα πρωταγωνιστούσε ο Χόρχε Λουίς Μπόρχες, που του απέμεναν δεκάξι μέρες εργένικης ζωής και τον περίμεναν τρία χρόνια δυστυχίας που συνοψίστηκαν σε μια λίστα είκοσι επτά λόγων για τους οποίους επιθυμούσε να λήξει αυτός ο γάμος. Στη Λίμα, στο παλιό σπίτι της οδού Παστάσα, η Βικτόρια Σάντα Κρους διηύθυνε την πρόβα είκοσι Αφροπερουβιανών που κουνιόντουσαν στον ρυθμό της κιθάρας του Βισέντε Βάσκες και του Αδόλφο Σελάδα και του καχόν του Ρονάλντο Κάμπος, σ' ένα τυπικό αδιέξοδο στενάκι της Λίμα, οι οποίοι επρόκειτο να παίξουν στο Θέατρο Σεγούρα. Τότε ήταν που ο Οβιέδο συνάντησε, πίσω από μια κολόνα στο λόμπι του ξενοδοχείου, τον γιο του τηλεγραφετή και το ωραίο κορίτσι από την Αρακατάκα:

«Επιτέλους σε βρίσκω. Αργήσαμε».

«Δεν περίμενα να με βρεις».

Η απόσταση ως το Εθνικό Πολυτεχνείο ήταν μικρή για κείνον τον άντρα των σαράντα ενός ετών: μονάχα τρία χιλιόμετρα από το ξενοδοχείο Κριγιόν, στη λεωφόρο Λα Κολμένα, εκγαλλισμένο πνεύμονα του κέντρου της Λίμα, στο οποίο εκείνος και η Μερσέδες έμεναν από την προηγούμε-

νη. Είχε δεχτεί εκείνο το πρωί τρεις δημοσιογράφους, από τις *El Comercio*, *La Crónica* και *Expreso*, και μετάνιωνε που είχε δεχτεί να βρεθεί μπροστά σε κοινό, που είχε υποχωρήσει στην πειστική πρόταση του Οβιέδο: «Εσύ να μιλάς με τον Μάριο δίχως να σκέφτεσαι το κοινό».

Το κοινό είχε κατακλύσει το αμφιθέατρο της Αρχιτεκτονικής Σχολής του Εθνικού Πολυτεχνείου, οι τριακόσιες ξύλινες καρέκλες ήταν κατειλημμένες και ανάμεσα στους σπουδαστές υπήρχε κόσμος κάθε ηλικίας, γεμάτος λαχτάρα και προσμονή, έτοιμος να σπάσει τον τέταρτο τοίχο και να εισβάλει στη σκηνή, σχηματίζοντας κλοιό γύρω από το τραπέζι όπου θα πρωταγωνιστούσαν ο λαμπρός νικητής του βραβείου Rómulo Gallegos και ο λαμπρός συγγραφέας του *Εκατό χρόνια μοναξιά*. Ποιος ήταν αυτός ο Κολομβιανός του οποίου το μυθιστόρημα είχε πουλήσει τριάντα χιλιάδες αντίτυπα μέσα σε τρεις μήνες; Λίγοι τον γνώριζαν τότε, αφού το βιβλίο άρχισε να κυκλοφορήσει στα βιβλιοπωλεία της Λίμα, αν και, χάρη στον πρώτο τόμο του περιοδικού *Amaru*, που διηύθυνε ο ποιητής του οποίου το μαντίλι φώτιζε το γκρίζο του σακάκι σε μια γωνιά της σκηνης, απόσπασμά του διαβάστηκε στο Περού πριν από τον υπόλοιπο κόσμο.

Όταν εκείνη την Τρίτη, 5 Σεπτεμβρίου του 1967, το ρολόι έδειξε μία και τριάντα, άρχισε ο διάλογος μεταξύ του Μάριο Βάργας Γιόσα και του Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες.

Έκλειναν πέντε εβδομάδες γνωριμίας. Μονάχα πέντε εβδομάδες; Έμοιαζαν τουλάχιστον πέντε χρόνια. Ίσως επειδή είχαν αρχίσει να αλληλογραφούν είκοσι μήνες πριν. Το κοντραπούντο το άρχισε ο Κολομβιανός: «Μέσω του Λουίς Χαρς βρήκα επιτέλους τη διεύθυνσή σου, που αδυνατούσα

να τη βρω στο Μεξικό, ειδικά τώρα που ο Κάρολος Φουέντες έχει χαθεί ποιος ξέρει σε ποια μαγκρόβια της ευρωπαϊκής ζούγκλας», γράφει στην αρχή εκείνης της εναρκτήριας επιστολής της 11ης Ιανουαρίου του 1966. Οι επιστολές δημιούργησαν ικανοποιητικό κλίμα συναδελφικότητας και συνενόχης ώστε η φιλία τους να πάρει σάρκα και οστά σ' εκείνη την πρώτη συνάντηση στο αεροδρόμιο του Καράκας.

«Γνωριστήκαμε τη νύχτα της άφιξης του στο αεροδρόμιο του Καράκας· εγώ ερχόμουν από το Λονδίνο κι εκείνος από το Μεξικό και τα αεροπλάνα μας προσγειώθηκαν σχεδόν ταυτόχρονα. Προηγουμένως είχαμε ανταλλάξει κάποιες επιστολές και μέχρι που σχεδιάζαμε να γράψουμε κάποια στιγμή ένα μυθιστόρημα μαζί –για τον ιλαροτραγικό πόλεμο μεταξύ Κολομβίας και Περού το 1931–, αλλά αυτή ήταν η πρώτη φορά που είδαμε ο ένας το πρόσωπο του άλλου. Θυμάμαι το δικό του πολύ καλά εκείνη τη νύχτα: αλλοιωμένο από τον πρόσφατο τρόμο του αεροπλάνου –για το οποίο ο φόβος του είναι τεράστιος–, αμήχανο απέναντι στους φωτογράφους και στους δημοσιογράφους που τον πίεζαν. Γίναμε φίλοι και περάσαμε μαζί τις δυο βδομάδες που διήρκεσε το συνέδριο, σ' εκείνο το Καράκας που, με αξιοπρέπεια, έθαβε τους νεκρούς του και σκάλιζε τα συντρίμια του σεισμού».

Ο σεισμός των τριάντα πέντε δευτερολέπτων για τον οποίο μιλά ο Μάριο Βάργας Γιόσα συγκλόνησε το Καράκας στις 20:05 της 29ης Ιουλίου του 1967, έξι μέρες πριν από τη συνάντηση. Και, παρά την ωμότητά του, παρά τους δικόσιους τριάντα έξι νεκρούς και τους δύο χιλιάδες τραυματίες, η τελετή, στην οποία ο Ρόμουλο Γαγέγος απένειμε στον Μάριο Βάργας Γιόσα τιμητική διάκριση επειδή είχε κερδί-

σει με το *Πράσινο σπίτι* την πρώτη απονομή του βραβείου που είχε το όνομά του, πραγματοποιήθηκε. Ο Χουάν Κάρολος Ονέτι ήρθε δεύτερος με ένα μυθιστόρημα που είχε κι εκείνο ένα μπορντέλο, αλλά δίχως μουσικούς: το *Junta-cadáveres* [Τυμβωρούχοι].

Λαμβάνοντας ο Μάριο Βάργας Γιόσα το βραβείο που τον καθιέρωνε στα τριάντα ένα του χρόνια ως πρωταγωνιστή αυτού που άρχισε να αποκαλείται *μουμι*, διάβασε μια ομιλία τόσο εμπνευσμένη και εμπρηστική όσο και ο τίτλος της: «Η λογοτεχνία είναι φωτιά». Και όσο τη διάβαζε, στο κοινό, ο Γκαρσία Μάρκες σκεφτόταν πως αυτή η ομιλία ήταν τέλεια, ενώ ο Χοσέ Μιγκέλ Οβιέδο κρατούσε την ανάσα του και περίμενε τη στιγμή για να χειροκροτήσει όρθιος τον παλιό του συμμαθητή από το σχολείο La Salle.

Ο Χοσέ Μιγκέλ Οβιέδο ήταν τριάντα τριών ετών, είχε κερδίσει έναν διαγωνισμό δραματοουργίας και είχε εκδώσει τρία βιβλία με δοκίμια, ήταν ο διευθυντής του Πολιτιστικού Παραρτήματος του Εθνικού Πολυτεχνείου και ο ιθύνων νους της συνάντησης στη Σχολή Αρχιτεκτονικής. Οργάνωσε την εκδήλωση, παρουσίασε στο κοινό και τους δύο συγγραφείς και είχε την έμπνευση να ηχογραφήσει τον διάλογο, που, λόγω της ποικιλίας των θεμάτων, συνεχίστηκε δυο μέρες μετά, στις 7 Σεπτεμβρίου στις 13:00, στο ίδιο μέρος. Εκείνη την Πέμπτη, στη σελίδα 23 της εφημερίδας *El Comercio* μπορούσες να διαβάσεις μια αναγγελία της διάλεξης «Η ιστορία των βιβλίων μου», που θα έδινε ο Κολομβιανός στις 19:15 στο Πολιτιστικό Ινστιτούτο του Περού, που βρισκόταν στην παλιά Οικία Πιλάτος στην οδό Άνκας. Οι δημόσιες εκδηλώσεις είχαν κορυφωθεί, αλλά οι υποχρεώσεις δεν είχαν τελειώσει ακόμη.

Η οικία Αγούρτο βρισκόταν στις οδούς Κόστα Ρίκα 123 και Χεσούς Μαρία και είχε χτιστεί σε τριακόσια εβδομήντα τετραγωνικά μέτρα το 1954, σε σχέδιο του ιδιοκτήτη της, του αρχιτέκτονα Σαντιάγο Αγούρτο Κάλβο, πρύτανη του Εθνικού Πολυτεχνείου μεταξύ 1966 και 1979. Ο πρώτος όροφος της κατοικίας είχε έντεκα χώρους, αλλά οι καλεσμένοι στο απογευματινό κοκτέιλ της Παρασκευής είχαν μοιραστεί σε τρεις απ' αυτούς: σαλόνι, τραπεζαρία και κήπο, παρότι και στην προστάδα πηγαινοερχόταν κόσμος, κάποιοι ανάλεστοι, κάποιοι φωτογράφοι, κάποιοι υπηρέτες, κι από κει έβλεπε τον οικοδεσπότη και τη σύζυγό του, τη Ρίνα Λους Μασιόνι, τον ζωγράφο Φερνάντο ντε Σίσλο, την ποιήτρια Μπλάνκα Βαρέλα, τους σταρ Γκαρσία Μάρκες και Βάργας Γιόσα, τον ποιητή Γουστάβο Βαλκάρσελ, τον Εμίλιο Αδόλφο Βεσφάλεν, τον ποιητή του οποίου το μαντίλι φώτιζε τώρα το σκούρο μπλε σακάκι του, τον Οβιέδο, τη Μερσέδες, την Πατρίσια*, της οποίας το μακρύ μαύρο φόρεμα με τα τρία κουμπιά δεν έκρυβε τις εξήντα ώρες που της απέμεναν μέχρι να φέρει στο φως τον Γκονσάλο Γκαμπριέλ.

Η παρουσία του Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες είχε ξεπεράσει κατά πολύ την κάλυψη της οποίας έτυχαν εκείνοι που πάτησαν στη Λίμα μήνες πριν απ' αυτόν: Κάρολος Φουνέντες, Νικανόρ Πάρα, Χόρχε Λουίς Μπόρχες, Άλβαρο Μούτις. Μονάχα η ηχηρή παρουσία του Νερούδα το 1966 μπορούσε να συγκριθεί με τον θόρυβο των μέσων μαζικής ενημέρωσης για τον Κολομβιανό.

Ο Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες έφυγε μία εβδομάδα με-

---

* Η Μερσέδες και η Πατρίσια είναι οι σύζυγοι του Γκαρσία Μάρκες και του Βάργας Γιόσα αντίστοιχα. (Σ.τ.Μ.)

τά την άφιξή του. Πάτησε το πόδι του στη Λίμα μία φορά και ποτέ άλλοτε. Εκείνη την επίσκεψη τη μαρτυρούν μια χούφτα άρθρα στον Τύπο, φωτογραφίες, παραλειπόμενα, υπογεγραμμένα βιβλία και ένας αλησμόνητος διάλογος, που χάρη στον Οβιέδο εκδόθηκε το επόμενο έτος και πενήντα χρόνια τώρα κόβει βόλτες στα φωτοτυπεία της Λατινικής Αμερικής. Η αναχώρηση απαθανάτιστηκε χάρη σε μια φωτογραφία στο αεροδρόμιο· σ' αυτή, ο Γκαρσία Μάρκες ακουμπά στον ώμο του Βάργας Γιόσα, ο Βάργας Γιόσα παρατηρεί χαμογελαστός τον Γκαρσία Μάρκες, ενώ η Μάρτα Λιβέλι, η Μερσέδες Μπάρτσα και ο Χοσέ Μιγκέλ Οβιέδο τούς παρατηρούν. Η Πατρίσια δεν εμφανίζεται: Μόλις έχει γεννήσει στην κλινική της οδού Χερβάσιο Σαντιγιάνα τον Γκονσάλο Γκαμπριέλ, τον γιο του Μάριο Βάργας Γιόσα και βαπτισιμίο του Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες.

Προτού αναχωρήσει, καθώς ο υπεύθυνος μετανάστευσης Μοράλες Ντουάρτε σφράγιζε τη σελίδα δεκαεννέα του διαβατηρίου του Γκαμπριέλ Χοσέ Γκαρσία Μάρκες με μια τεράστια κόκκινη σφραγίδα που διέφερε από τη συνήθη με τους γαλάζιους και μοβ τόνους, ο Οβιέδο συγκρατούσε για πάντα την εικόνα του γιου του τηλεγραφητή και της όμορφης κοπέλας από την Αρακατάκα μπροστά του, ο οποίος στο αριστερό του χέρι κρατούσε την έκδοση του πλοίου και του δάσους* του *Εκατό χρόνια μοναξιά*, ενώ με το δεξί έγραφε: «Για τη Μάρτα και τον Χοσέ Μιγκέλ, σε ανάμνηση των αξέχαστων ημερών σ' αυτή την τρομακτική πόλη, και της φιλίας που δεν τελειώνει ποτέ».

---

* Πρόκειται για το εξώφυλλο της έκδοσης, ένα γαλιόνι μέσα σ' ένα δάσος. (Σ.τ.Μ.)

Σε αυτό το βιβλίο περιλαμβάνονται περισσότερα
πολύτιμα μαθήματα για τη συγγραφή μυθιστορήματος
απ' ό,τι διδάσκονται σε οποιαδήποτε σχολή.

Χουάν Γκαμπριέλ Βάσκες, συγγραφέας

Τον Σεπτέμβριο του 1967 οι νεαροί Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες και Μάριο Βάργας Γιόσα συναντιούνται στη Λίμα για να συζητήσουν για το λατινοαμερικάνικο μυθιστόρημα. Ο πρώτος είχε ήδη πουλήσει χιλιάδες αντίτυπα από το μυθιστόρημα *Εκατό χρόνια μοναξιά*. Ο δεύτερος έχει μόλις τιμηθεί με το Βραβείο Rómulo Gallegos για το *Πράσινο σπίτι*.

Σήμερα θεωρούνται παγκοσμίως εξέχοντες εκπρόσωποι της ισπανόφωνης λογοτεχνίας, αλλά εκείνη την εποχή ήταν δύο νέοι άνθρωποι που ξεκινούσαν τη σταδιοδρομία τους ως μυθιστοριογράφοι. Σε αυτό το βιβλίο, αντιπαρατίθενται δύο συγγραφείς, δύο λογοτεχνικές ιδιοφυΐες, δύο διαφορετικοί τρόποι κατανόησης της λογοτεχνίας, δύο κατά κάποιον τρόπο ασύμβατες μεταξύ τους ιδιοσυγκρασίες, δύο διαφορετικοί τρόποι αφήγησης. Κι ενώ στον οριζοντα φαίνεται πως πρόκειται να ανατείλει ένα σπουδαίο λογοτεχνικό ρεύμα, οι αναγνώστες γίνονται μάρτυρες ενός διαλόγου χωρίς προηγούμενο.

Στην έκδοση περιλαμβάνονται κείμενα των: Χουάν Γκαμπριέλ Βάσκες, Λουίς Ροδρίγκες Παστόρ, Χοσέ Μιγκέλ Οβιέδο, Αμπελάρδο Σάντσες Λεόν και Ρικάρδο Γκονσάλες Βιχίλ, οι οποίοι ήταν μάρτυρες αυτού του διαλόγου, καθώς και δύο συνεντεύξεις με τον Κολομβιανό συγγραφέα, σπάνιες φωτογραφίες και μια αποτίμηση της ζωής και του έργου του Μάρκες από τον Βάργας Γιόσα.

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

www.psychogios.gr

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΞ: 25427